

suutta. Kaupunkien henkilökuntaa tai kaupunkilaisia ei mielletä yhteistyökumppaneiksi tai resurkseiksi. Strategia esitetään sopeutumisen vaatimaan, muuttuvaan ja jopa uhkaavaan ympäristöön. Tälle ylhäältä tulevalle toimijuuden määrittelylle haetaan kirjassa vaihtoehtoa: kaupunkilaisten, nuorten, naisryittäjien ja Pohjois-Karjalan naisten ääntä.

Teoksen toisessa osassa on mielenkiintoinen esimerkiksi Riikka Kivimäen artikkeli "Työ on mielentila", jossa analysoidaan etätöiden tekijöiden haastatteluja. Yksi haastatelluista on freelance-toimittaja. Etätöissä on omat hyvät puolensa, mutta myös koko joukko varjopuolia. Työn ja vapaa-ajan raja hämärtyy ja joillakin elämä menee ympärivuorokautiseksi työnteoksi, ilman ylityökorvausta. Myös pienten lasten hoito ja työskentely kotona ovat vaikeasti yhteen sovittavia.

Tekstin kolmannesta osiosta otettakoon esiin Virpi Oksmanin artikkeli tyttöjen suhtautumisesta tietotekniikkaan. Tietokoneet ovat vahvasti maskuliiniseksi miellettyjä, joten sukupuoli-identiteettiään hakevat nuoret tytöt vieroksuvat niitä jo tältäkin pohjalta. Monella on myös tietokonepelkoja ja ärtymystä siitä, että ohjelmat on tehty tietokonenörttien rajoituneiden mieltymysten mukaisesti. Internet istui parhaiten tyttö-kulttuuriin, koska se mahdollisti yhteydenpidon toisiin nuoriin kansainvälisestikin sekä itsestä ja harastuksista kertomisen kotisivuilla.

ERKKI KARVONEN

Haastava ja ongelmallinen kokeilu

Irma Kaarina Halonen: MATKA JOURNALISMIN SUKUPOULITTUMISEN STRATEGISILLE ALUEILLE.

Acta Universitatis Tamperensis
669, 1999. 308 s.

Irma Kaarina Halonen tarkastelee väitöskirjassaan sukupuolen ja uutisviestinnän suhteita vallan ja marginaalisuuden näkökulmista. Tutkijan tavoitteena on hahmotella sukupuolen ja samalla sukupuolieron tuottamista ja uusintamista ja toisaalta niitä murtuma-kohtia, joissa ero purkautuu ja miesmääritteinen symbolinen järjestys horjuu.

Sekä uutisjournalismia että sukupuoli lähestytään kulttuurisina ilmiöinä, diskursseina ja representaatioina. Niissä tuotetaan sanoin, äänin ja kuvin merkityksiä, se 'Nainen' ja 'Mies', johon biologiset naiset ja miehet viittaavat. Ulkopuolelle suljetaan 'todellisuus', johon viestinnän sisältöä on verrattu aiemmissa tutkimusperinteissä, samaten viestien vastaanotto ja tulkinta. Valinnat ovat haasteellisia, sillä empiirisinä aineistoina ovat uutisjournalismin lajityypin kansalliseksi instituutioksi kohonneet YLE:n ja MTV:n pääuutiset ja mahtilehti Helsingin Sanomat. Juuri näihin genren vartijoihin liitetään vahvoja mielikuvia todenmukaisuudesta, neutraaliudesta tai moniäänisyydestä.

Tähän kytketään luontevasti ranskalaisviritteiset jälkistrukturalistiset ja muut postmodernit epistemologiat. Ne ovat kiinnostuneita naisten toiseudesta, marginalisoinnista ja myös subjektien ruumiillisuudesta kulttuurisessa kehityksessä. Binaarisen syvärakenteen ansiosta 'Naisen' merkki ilmentää kaikkea sitä, mikä uhkaa miehiseksi merkittyä ja priorisoitua rationaalisuutta. Näin naiset kantavat sekä irrationalisuuden että ruumiillisuuden taakkaa.

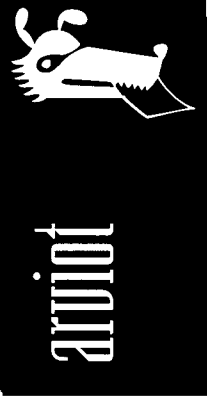
Oppiäidikseen Halonen on valinnut filosofi-psykoanalytikko Julia Kristevan. Kristevaa ei ole juurikaan hyödynnetty kovien ja

faktuaalisten alueiden kuten uutisjournalismin tutkimuksessa. Tutkija soveltaa Kristevan käsitteistöä väljästi, hahmottaakseen tekstuaalisten, visuaalisten ja audiotiivisten strategioiden sukupuolittumista ja purkaakseen uutisen käsitettä ja uutisgenrea viestintälajina. Symbolinen on Isän Lain aluetta, jolla rakentuvat arvot ja arvostelmat, logiikka, laki ja kieppi. Semioottinen viittaa ruumiilliseen ja tiedostamattomaan, 'lakiin ennen Isän Lakiä', äidin ja lapsen esioidipaalisuuden suhteeseen; sen sääntöjä, rytmiä ja eleiden erilaisia järjestyksiä ei voi puhekeksyä sanoiksi. Semioottinen rinnastuu feminiinisyyteen, ja molemmat ovat symbolien marginalisointia ja vaientamia.

Emansipatorinen syntyy arvotamalla semioottista ja samalla feminiinistä uudelleen, purkamalla niihin ladattuja miinusmerkkejä. Teettisen kynnyksen ja feno- ja genotekstien käsitteillä hahmotetaan semioottisen murtautumista symboliseen ja näin syntyviä ristiriitaisuuksia, moniselitteisyyttä ja aukkopaiikkoja, joissa naispuoliset uustoimittajat ja vastaanottajat voivat tuottaa vaihtoehtoisia diskursseja ja tulkita uudelleen valtakirjoja.

Teos on nimensä mukaisesti työstetty matkakertomukseksi. Tämä antaa mahdollisuuden muokata uudelleen erilaisilla tutkimusotteilla tehtyjä ja tutkijaelämäkertaa heijastavia empiirisiiä raportteja, niiden joukossa YLE:n nais- ja mieskuvatutkimus. Kerroksisuuteen kuuluvat eri perinteisiin sidoksissa olevat menetelmälliset valinnat, joilla työstetään eri aineistoja: YLE:n ja MTV:n pääuutisten viikkoa (1995), YLE:n yhtä pääuutislähetystä (1995), HS:n yhtä numeroa (1998) sekä uutis- ja päivälehtien uutisvalikoimaa (1986-1998). Monimenetelmällisyys ei ole symmetristä, sillä sisällönärittelyllä tuotetut määrälliset tulokset ovat «vain laimeita yleistyksiä ja viitteitä hienojakoisempaa erittelyä varten». Pohtimatta jäävät aineistojen ja menetelmien epistemologis-teoreettiset viretykset ja viittaukset sisällönärittelyyn feministiseen kritiikkiin. Tämä on harmillista, koska sisäl-

lönerittelyä on kehitelty juuri tamerelaisessa tutkimuksessa ja koska feministisessä tutkimuksessa on arvioitu uudelleen jakoa koviin ja pehmeisiin menetelmiin. Ongelmia on myös otoksessa ja luokitte- luringossa. Otoksen pienuuden vuoksi Halonen on luopunut sukupuolisensitiivisestä Media Watch -aiheluokittelusta, joka olisi pakottanut miettimään nyt epäproblemaattiseksi jäävää jaot- telua julkinen-kova vs. yksityinen- pehmeä.

Tulosten mukaan uutisdiskurs- sit jakautuvat yhtäältä miehiseen kovaan ytimeen, talouden ja poliitiikan valtakursseihin ja toisaal- ta myös naisille avoimeen pehme- ään marginaaliin, kulutukseen, asumiseen, sosiaalisiin kysymyk- siin ja koulutukseen keskittyvään uutisointiin sekä viitteessä, tai- teessa ja urheilussa artikuloiuviin tunnediskursseihin. Raportointi kärsii mainituista ongelmista mut- ta tuottaa tärkeitä havaintoja, esi- merkinä negaatio- ja faktuaalis- tamisstrategiat sukupuolieron konstruotumisessa.

Tutkimuksen keskeisin osa no- jaa YLE:n ja MTV:n yhden uutislä- hetyksen, HS:n yhden numeron kuva-aineiston sekä sanomaleh- distöstä kerätyn, sotauutisia kos- kevan aineiston laadullis-pehme- ään lähilukuun. Mukana ovat sekä sanalliset, kuvalliset että äänelliset elementit. Juuri symbolis-semioot- tinen käsitteistö, joka toisin kuin valtaosa yhteiskunta- ja kulttuuris- tutkimuksesta (sanoo feministi- nen kritiikki) rakentuu tunteiden ja ruumiin mukaanottamiselle, tarjoaa erityiset mahdollisuudet uutisdiskurssien kaltaisen aineis- ton analyysille ja moniselitteisyyk- sille merkkityyppien polyfoniassa ja sen säröissä, riitasoinnuissa.

Tässäkin on päätuloksena on sukupuolittavien strategioiden elastisuus sekä diskursiivisissa ra- kenteissa että representaatioissa. Uutisgenre on kytkeytynyt institu- tionalisoituneeseen valtaan niin tiukasti, että naisille on patriar- kaalisissa diskursseissa tarjolla vain semioottista häirintää, mur- tumia ja lipsahduksia. 'Naisen' paikka on lajityypin marginaalissa, vaikka toimittajista naisia on lähes puolet. Sama rakenne lukkiuttaa

myös miehiä kaksinapaiseen jär- jestykseen, joskin 'Miehen' liikku- matila näyttää monipuolisemmal- ta.

Tärkeää on, että tutkija rinnas- taa - ei siis samaista - symbolista ja maskuliinisuutta vs. semioottista ja feminiinisyttä. Keskusteluissa hegemonisesta maskuliinisuude- sta ja 'Miehen' suhteesta semioot- tiseen, semioottisesta maskuliini- suudesta tutkimus on antoisim- millaan. Siirtymissä kristevalais- ta psykoanalyttisestä käsiteai- neistosta mediaproblematiikkaan ja tutkijan oimiin kehittäelyihin on kuitenkin käsitteellistä epäjoh- donmukaisuutta ja ristiriitaisuutta yhtäältä sen suhteen, mitä lue- taan symbolisen vs. semioottisen piiriin ja toisaalta sen suhteen, mitä tämä merkitsee suku- puolierolle.

Selkiytymättömyys on sidoksis- sa siihen, että empiria esitellään kokonaiskuvana. Temaattinen analyysi olisi todennäköisesti joh- tanut kristevalaisten virikkeiden entistä hedelmällisempään ja sa- malla kriittisempään hyödyntämi- seen. Tutkimuksen viimeisin osa, sotauutiskuvien analyysi on hyvä askel tähän suuntaan. Myös ur- heilujournalismi olisi voinut täs- mentää tutkijan kantaa siihen, onko uutisviestintä feminisoitu- massa (kuten jotkut mainstream- tutkijat väittävät) vai onko se päin- vastoin uudella tavalla maskulini- soitumassa. Tämä asettaa luon- nollisesti kyseenalaiseksi myös ne kristevalaiset vapautumisstrate- giat, joissa ei oteta huomioon sitä, että Kristeva on saattanut olla kiinnostuneempi psykoanalytti- sen kuin feministisen lähestymis- tavan kehittelystä.

Empiiriset tulokset ovat aina si- doksissa epistemologisiin ja teo- reettisiin valintoihin. Kristevalaiset eväät eivät riitä osoittamaan yh- teyksiä tekstuaalis-diskursiivisten ja sosiaalisten subjektien välille - tai yleisemmin, todellisuus/media- dualismi ylittämiseen ja vastaanot- tajan esittämiseen subjektiposi- tiossa, mitä Halonen kuitenkin pi- tää lähtökohtaisesti tarpeellisenä. Viittaukset feodaaliseen ja porva- rilliseen julkisuuteen ja julkisen/yk- sityisen rajalinjan sukupuolistumi- seen ja kuvaukset uutistuotannon

sukupuolierarkioista jäävät puo- linaisiksi, sillä tarpeen olisi ollut jäntevä instituutioanalyysi uutis- viestinnästä. Paljon olisi voitettu kytkemällä uutisviestintä moder- nin poliittisen demokratian muo- toutumiseen. Metodologisesti olennaista on, hahmotetaanko kysymyksiä yksinomaan teksteistä käsin, jolloin tuloksena on sulje- tun merkimaailman uusintami- nen, vai myös suhteessa yhteis- kunnallisiin käytäntöihin ja toimi- joihin.

Halosen väitöskirjan sisältää runsaasti relevantin teorian ja kä- sitteistön arviointia ja tuottaa vi- rikkeellisiä empiriisiä tuloksia. Se on kiinnostava haaste, koska Ha- lonen problematisoi uutistutki- muksen rakentumisen yksin- omaan verbaalis-käsitteellis-ratio- naalisen kehikon varaan. Tällaisia kokeiluja ja kehitelmiä on syytä arvostaa myös siksi, että teoria/em- piria-kuilun ylittäminen on erityi- sen tärkeää yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa muutosvaiheissa.

AINO SAARINEN

Agendamalli avuksi vastausten analysointiin

Tuuli Tukiainen: YHTEISÖVIESTINNÄN AGENDAMALLI.

Yhteisöviestinnän merkitykset ja arvostukset ja niiden konstruointi tutkimusmenetelmälliseksi mallik- si.

Saarijärvi: Yleisradio Oy, 1999. 299 s.

VTL Tuuli Tukiaisen yhteisöviestinnän alan väitöskirja (HY) käsittelee yhteisöviestintää kulttuurisesta näkökulmasta ja etsii merkityksiä siihen, miten työyhteisön jäsenet kokevat viestinnän ja mitä merki- tyksiä he liittävät siihen.

Tutkimuksessa on analysoitu vakioidun lomakekyselyn yhtey- dessä annettuja avovastauksia kahteen kysymykseen: 1) Mikä on mielestäsi parasta työyhteisösi tie-